

PRAVILNIK

O PRIPRAVNIČKOM STAŽU I STRUČNOM ISPITU ZDRAVSTVENIH RADNIKA I ZDRAVSTVENIH SARADNIKA

("Sl. glasnik RS", br. 50/2006)

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se plan i program pripravničkog staža za pripravnike zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike, bliži uslovi koje moraju ispunjavati zdravstvene ustanove i drugi oblici zdravstvene službe (u daljem tekstu: privatna praksa) u kojima se može obavljati pripravnički staž, obrazac pripravničke knjižice, način vođenja pripravničke knjižice, program, sadržina, način i postupak polaganja stručnog ispita, kao i obrazac uverenja o položenom stručnom ispitu.

Član 2

Pripravnički staž je praktičan rad pod nadzorom ovlašćenog zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika - mentora, kojim se zdravstveni radnik i zdravstveni saradnik (u daljem tekstu: pripravnik) osposobljava za samostalan rad, u skladu sa zakonom.

Pripravnički staž se obavlja u zdravstvenim ustanovama i privatnoj praksi pod neposrednim nadzorom zdravstvenog radnika, odnosno zdravstvenog saradnika koji ima najmanje pet godina radnog iskustva nakon položenog stručnog ispita, u skladu sa zakonom.

Član 3

Pripravnički staž se obavlja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno privatnoj praksi koja ispunjava sledeće uslove, i to:

1) da obavlja određene poslove zdravstvene delatnosti prema zahtevima pojedinog dela plana i programa pripravničkog staža za pripravnike zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike;

2) da u obavljanju određenih poslova zdravstvene delatnosti iz tačke 1) ovog stava učestvuje zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik koji ima najmanje pet godina radnog iskustva nakon položenog stručnog ispita;

3) da ima potrebnu medicinsku i tehničku opremu za uspešno sprovođenje programom predviđenog osposobljavanja prema zahtevima savremene medicine.

Ako zdravstvena ustanova, odnosno privatna praksa u kojoj pripravnik obavlja pripravnički staž ne ispunjava uslove propisane u stavu 1. ovog člana, a prema propisanom planu i programu za određenu oblast, može ga uputiti u drugu zdravstvenu ustanovu, odnosno privatnu praksu u kojoj se taj deo staža može obaviti.

Član 4

Pripravnički staž se obavlja po planu i programu kojim su utvrđene preventivne, dijagnostičke, terapijske i rehabilitacione procedure i veštine koje pripravnik treba da savlada u toku pripravničkog staža.

Plan i program pripravničkog staža odštampan je uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 5

Stručni ispit sastoji se iz opšteg i posebnog dela.

U okviru opšteg dela vrši se provera:

1) osnovnih znanja o ustavnom uređenju i propisima o zdravstvenoj zaštiti, zdravstvenom osiguranju, lekovima i medicinskim sredstvima, penzijskom i invalidskom osiguranju i radnim odnosima.

U okviru posebnog dela vrši se provera:

2) osposobljenosti zdravstvenih radnika, odnosno zdravstvenih saradnika za samostalno preduzimanje i obavljanje stručno-medicinskih mera, postupaka i aktivnosti u vršenju poslova zdravstvene delatnosti predviđenih planom i programom pripravničkog staža iz člana 4. ovog pravilnika.

Član 6

Pripravnički staž obavlja se u radno vreme u trajanju od 40 sati nedeljno.

Pripravnički staž obavlja se po pravilu bez prekida.

Pod opravdanim prekidom pripravničkog staža smatra se bolest, porodiljsko odsustvo i vojna obaveza.

Ukoliko je došlo do opravdanog prekida pripravničkog staža u slučajevima iz stava 3. ovog člana, pripravnički staž se produžava za onoliko vremena koliko je prekid trajao.

Član 7

O obavljanju pripravničkog staža vodi se Pripravnička knjižica za zdravstvene radnike i zdravstvene saradnike na Obrascu 1 koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Pripravničku knjižicu izdaje zdravstvena ustanova i privatna praksa u kojoj je pripravnik zaposlen, odnosno sa kojim je zaključen ugovor o volonterskom radu radi obavljanja pripravničkog staža.

Zdravstveni radnik, odnosno zdravstveni saradnik koji u skladu sa zakonom vrši neposredan nadzor nad obavljanjem pripravničkog staža upisuje u pripravničku knjižicu deo pripravničkog staža i overava ga svojim potpisom i faksimilom.

Početak i završetak pripravničkog staža overava svojim potpisom i pečatom direktor zdravstvene ustanove, odnosno osnivač privatne prakse, u kojoj je započet, odnosno završen pripravnički staž.

Član 8

Po završenom pripravničkom stažu zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici sa visokom školskom spremom podnose pismenu prijavu za polaganje stručnog ispita ispitnoj komisiji koju ministar nadležan za poslove zdravlja obrazuje pri ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja, zajedno sa overenim prepisom diplome o završenom fakultetu i overenom pripravničkom knjižicom.

Zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici sa višom i srednjom školskom spremom podnose pismenu prijavu za polaganje stručnog ispita ispitnoj komisiji koju ministar nadležan za poslove zdravlja obrazuje pri zavodu za javno zdravlje, zajedno sa overenim prepisom diplome o završenoj odgovarajućoj školi i overenom pripravničkom knjižicom.

Prijava sa dokumentacijom iz stava 1. ovog člana podnosi se najkasnije 30 dana pre polaganja stručnog ispita.

Mesto polaganja stručnog ispita određuje ministarstvo nadležno za poslove zdravlja.

Član 9

Stručni ispit polaže se javno, istovremeno pred svim članovima ispitne komisije.

Ispitnu komisiju imenuje ministar nadležan za poslove zdravlja za sve oblasti.

Ispitna komisija sastoji se od predsednika i drugih članova komisije.

Predsednik i drugi članovi ispitne komisije imaju najmanje isti stepen školske spreme kao i pripravnik koji polaže stručni ispit, kao i položen stručni ispit i pet godina rada u struci.

U ispitnu komisiju imenuju se stručnjaci odgovarajuće školske spreme koji se bave odgovarajućim poslovima zdravstvene delatnosti.

Poseban deo stručnog ispita za doktore medicine, doktore stomatologije, diplomirane farmaceute i diplomirane farmaceute - medicinske biohemičare ispituju ispitivači koji su dobili naziv primarijus.

Član 10

Ispitne komisije za polaganje stručnog ispita posebno se obrazuju za:

- 1) doktore medicine;
- 2) doktore stomatologije;
- 3) diplomirane farmaceute;
- 4) diplomirane farmaceute medicinske biohemičare;
- 5) zdravstvene saradnike sa visokom školskom spremom;
- 6) zdravstvene radnike sa višom i srednjom školskom spremom;
- 7) zdravstvene saradnike sa višom i srednjom školskom spremom.

Član 11

Po završenom stručnom ispitu komisija ocenjuje celokupan uspeh pripravnika.

Ocena uspeha na stručnom ispitu glasi "položio" i "nije položio" i donosi se većinom glasova članova ispitne komisije.

Član 12

Pripravnik koji ne položi stručni ispit može da polaže taj ispit u roku koji ne može biti kraći od 60 dana od dana polaganja stručnog ispita.

Član 13

O toku ispita vodi se Zapisnik o polaganju stručnog ispita na Obrascu 2 koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 14

Zdravstvenom radniku, odnosno zdravstvenom saradniku sa visokom stručnom spremom koji je položio stručni ispit izdaje se Uverenje o položenom stručnom ispitu na Obrascu 3 koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Zdravstvenom radniku, odnosno zdravstvenom saradniku sa višom i srednjom stručnom spremom koji je položio stručni ispit izdaje se Uverenje o položenom stručnom ispitu na Obrascu 4 koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 15

Pripravnik je dužan da obavesti ispitnu komisiju pri ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja, odnosno pri zavodu za javno zdravlje ako je iz opravdanih razloga sprečen da pristupi ispitu u roku određenom za polaganje stručnog ispita najmanje tri dana pre dana određenog za polaganje ispita.

Ukoliko pripravnik ne obavesti ispitnu komisiju pri ministarstvu nadležnom za poslove zdravlja, odnosno pri zavodu za javno zdravlje u roku predviđenom u stavu 1. ovog člana ili je razlog odustajanja od polaganja ispita neopravdan, smatra se da ispitu nije pristupio.

Član 16

Administrativno-tehničke poslove za ispitnu komisiju obavlja sekretar koji se imenuje aktom o obrazovanju ispitne komisije.

Sekretar je dužan da tokom polaganja stručnog ispita vodi zapisnik.

Član 17

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o pripravničkom stažu i stručnom ispitu zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika ("Službeni glasnik RS", broj 89/93).

Član 18

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA

I PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DOKTORE MEDICINE ČIJE OSNOVNE STUDIJE TRAJU ŠEST GODINA

a) Plan pripravničkog staža:

1. Primarna zdravstvena zaštita sa organizacijom zdravstvenog sistema i aktuelnim zakonodavstvom	3 meseca
2. Interna medicina	1 mesec
3. Pedijatrija	1 mesec
4. Ginekologija	15 dana
5. Hirurgija	15 dana

b) Program pripravničkog staža obuhvata znanja i veštine koje doktor medicine treba da savlada u toku pripravničkog staža iz gore navedenih oblasti medicine.

Predlog programa obuhvata nivoe znanja i veština prema sadržaju rada, koji su označeni na sledeći način:

1. Znanja

- reprodukuje (označeno sa R);

2. Veštine

- posmatra (označeno sa P);

- izvodi (označeno sa I); koliko puta (označeno brojem uz odgovarajuću skraćenicu).

1. Primarna zdravstvena zaštita sa organizacijom zdravstvenog sistema i aktuelnim zakonodavstvom (3 meseca)

Znanja:

R - reprodukuje

Poznavanje raznovrsnih nalaza drugih specijalista i njihovo pravilno interpretiranje	R
Poznavanje prednosti kućnog lečenja i nege	R
Principi palijativne nege	R
Poznavanje pravnih okvira svog delovanja	R
Poznavanje uloge i značaja primarne zdravstvene zaštite u sistemu zdravstvene zaštite Srbije	R
Poznavanje programa unapređenja zdravlja za populacione grupe sa kojima radi	R
Poznavanje klasifikacionih sistema koji se koriste u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (MKB/X, MKPY/II, i dr.)	R
Poznavanje principa vođenja medicinske dokumentacije i evidencije kao i etičke i pravne posledice (obaveze i prava pacijenata)	R
Poznavanje načina komunikacije sa specijalističkim službama i drugim službama (npr. patronažna služba) i pravilan način upućivanja uključujući i kriterijume za upućivanje kod specijaliste	R
Poznavanje komunikacija sa drugim službama van zdravstvenog sektora i sa nevladinim organizacijama	R
Poznavanje prevencije, blagovremene dijagnostike, diferencijalne dijagnostike, lečenje, rehabilitacija i druge postupke sa bolesnicima koji se pojavljuju u ordinaciji opšte medicine	R
Poznavanje mera racionalnog propisivanja lekova za određene bolesti i poremećaje zdravlja	R
Poznavanje načela ocenjivanja radne sposobnosti u smislu privremene sprečenosti za rad usled bolesti, povrede i ostalih poremećaja zdravlja	R
Poznavanje načela ocenjivanja radne sposobnosti u smislu privremene sprečenosti za rad usled bolesti, povrede i ostalih poremećaja zdravlja	R
Poznavanje metoda za rano otkrivanje nezaraznih bolesti	R

Poznavanje mogućnosti i dometa preventivnih aktivnosti	R
Poznavanje vodiča dobre prakse za najčešća oboljenja i stanja u PZZ (šećerna bolest, KVB, rak, plućne bolesti i dr.)	R
Veštine: P - posmatra I - izvodi	
Specifičan način uzimanja anamneze u primarnoj zdravstvenoj zaštiti	I10x
Objektivni pregled bolesnika	I10x
Sistematski preventivni pregled odraslog sa ispitivanjem rizičnog ponašanja	I 5x
Neurološki pregled	I 5x
Psihijatrijski intervju	I 2x
Priprema obolelog i povređenog za transport	I 2x
Obrada i previjanje hirurške rane	I 5x
Postavljanje urinarnog katetera	I 5x
Ispiranje spoljašnjeg ušnog kanala	I 5x
Bris nosa i ždrela	I 1x
Injekcije (intradernalno, s.c., i.m., i.v.)	I10x svaka
Vakcinisanje po programu imunizacije	I 3x
Snimanje i očitavanje EKG-a	I10x
Demonstracija upotrebe inhalatora bolesnicima	I 5x
Racionalno propisivanje lekova za određene bolesti i poremećaje zdravlja	I10x
Pisanje recepata	10x
Prepoznavanje neželjenih terapijskih efekata i njihovo otklanjanje	I 3x
Prepoznavanje raznovrsnih nalaza drugih specijalista i njihovo pravilno interpretiranje	I 5x
Interpretacija i korišćenje nalaza laboratorijskih analiza	I10x
Interpretacija i korišćenje nalaza Ro	I10x
Interpretacija i korišćenje nalaza ultrazvuka	I 2x
Komunikacija sa specijalističkim službama i pravilan način upućivanja uključujući i kriterijume za upućivanje kod specijaliste	I10x
Pisanje uputa	I10x
Vođenje medicinske dokumentacije bolesnika (zdravstveni karton)	I10x
Ocenjivanje radne sposobnosti u smislu privremene sprečenosti za rad usled bolesti, povrede i ostalih poremećaja zdravlja	I10x
Pisanje doznaka, otvaranje bolovanja i izdavanje potvrda o privremenoj sprečenosti za rad	I10x
Izdavanje lekarskog uverenja i povredne liste	I 2x
Pružanje hitne pomoći (u zdravstvenoj ustanovi, van zdravstvene ustanove i u toku transporta)	I 5x
Metode medicinske pomoći kod srčanog zastoja, prestanka disanja, akutnih trovanja, toplotnog udara, dehidracije, opekotina	I 2x
Osmišljavanje i obavljanje kućnih poseta	I 5x

Vođenje razgovora sa bolesnikom i njegovom porodicom u ambulanti i kod kuće	I 10x
Zdravstveno vaspitanje u zajednici u kojoj radi	I 3x
Vođenje umirućeg bolesnika	R 2x
Pregled umrlog	R 2x
Izdavanje umrlice	R 2x
Higijensko-epidemiološka zaštita	

2. Pedijatrija (1 mesec)

Znanja:

R - reprodukuje

Poznaje principe zdravstvenog vaspitanja za očuvanje i podizanje opšteg zdravstvenog stanja s posebnom pažnjom na pojedine dobne grupe kao što su novorođenčad, dojenčad i adolescenti;	R
Poznaje principe sistematskog zdravstvenog nadzora dece - posebno dojenčadi, dece pred upis u školu i adolescenata	R
Poznaje principe specifične zaštite u odnosu na činioce rizika po zdravlje, bolesti i povrede, a naročito akutnih i zaraznih oboljenja, posebno AIDS-a i masovnih nezaraznih oboljenja	R
Poznaje metode rane dijagnostike uključujući metode samokontrole	R
Ovladava znanjima, tehnikama i metodima kliničkog pregleda, postavljanju početne i konačne dijagnoze, kao i skrining metodama	R
Poznaje metode blagovremenog i efikasnog lečenja najčešćih stanja, oboljenja i povreda	R
Ovladava principima pružanja hitne medicinske pomoći povređenim i obolelim u zdravstvenoj ustanovi, izvan zdravstvene ustanove i tokom transporta	R
Poznaje principe kućnog lečenja obolele i povređene dece	
Poznaje indikacije za rehabilitaciju i metode praktične primene određenih metoda rehabilitacije	R
Ovladava indikacijama za korišćenje konsultativnih specijalističkih i konzilijarnih pregleda	R
Poznaje indikacije za laboratorijske, rendgen, EKG, ultrazvučne i druge pomoćne dijagnostičke metode	R
Poznaje indikacije za upućivanje na bolničko lečenje	R
Ovladava principima propisivanja lekova, sanitetskog materijala i pomoćnih medicinskih sredstava u skladu sa farmakoterapijskom doktrinom	R
Poznaje vodiče dobre kliničke prakse za najčešća oboljenja i stanja (astma, šećerna bolest, hipertenzija, gojaznost, akutni gastrointestinalni poremećaji)	R
Poznaje glavne oblike rizičnog ponašanja u adolescenciji (pušenje, alkoholizam, narkomanija, prerana polna aktivnost)	R
Veštine: P - posmatra I - izvodi	

Sistematski pregled zdravog dojenčeta	I-10x
Sistematski pregled predškolskog deteta	I-10x
Sistematski pregled školskog deteta	I-10x
Sistematski pregled adolescenta	I-10x
Merenje telesne mase, telesne visine i obima glave i upoređivanje sa standardima (grafikonima) rasta	I-20x
Procena denticije	I-20x
Procena stadijuma polnog sazrevanja	I-20x
Ispunjavanje zdravstvenog kartona	I-5x
Proveravanje urednosti vakcinacija (u zdravstvenoj knjižici i kartonu deteta)	I-10x
Objašnjavanje roditeljima (i deci) značaja vakcinacija	I-10x
Davanje pisanog saveta za ishranu dojenčeta, pothranjenog i gojaznog deteta	P-10x
Praktična primena oralnih, supkutanih i intrakutanih vakcina	I-15x
Individualni zdravstveno-vaspitni rad sa adolescentima	P-5x
Grupni zdravstveno-vaspitni rad sa adolescentima	P-2x
Anamneza i pregled bolesnog dojenčeta	I-10x
Anamneza i pregled bolesnog predškolskog i školskog deteta	I-10x
Anamneza i pregled bolesnog adolescenta	I-10x
Uzimanja brisa ždrela	I-10x
Direktni otoskopski pregled	I-10x
Indirektni otoskopski pregled	P-5x
Prepisivanje recepta	I-15x
Pismeno uputstvo za oralnu regidraciju	P-3x
Tumačenje rezultata hematoloških i biohemijskih analiza	I-10x
Tumačenje rezultata rendgenskih i ultrazvučnih pregleda	P-10x
Pisanje uputa za konsultativni pregled - fizijatra, ORL, oftalmologa i drugih specijalnosti	I-5x
Kućna poseta detetu s akutnim oboljenjem	P-2x
Kućna poseta detetu sa hroničnim oboljenjem	P-2x

3. Interna medicina (30 dana)

Znanja: R - reprodukuje	P - posmatra	Veštine: I - izvodi
----------------------------	--------------	------------------------

KARDIOLOGIJA (5 dana)	
Internistička anamneza i fizikalni pregled u kardiološkoj prijemnoj ambulanti	I-10x
Registrowanje i interpretacija EKG-a	I-10x
Merenje arterijske tenzije	I-10x
Ultrazvučni pregled srca	P-10x
Davanje i.v. terapije	P-10x
Kardio-pulmonalna reanimacija	P (I)

Praćenje pacijenata do koronarne jedinice i njegovo zbrinjavanje	P
Ubacivanje privremenog pace-markera	P
PULMOLOGIJA (5 dana)	
Internistička-pulmološka anamneza u plućnoj prijemnoj ambulanti	I-10x
Internistički-pulmološki fizikalni pregled	I-10x
Spirometrija	I-10x
Gasna analiza	I-10x
Očitavanje RTG snimka	R-10x
Davanje terapije i.v.	I-5x
Davanje inhalatorne terapije	I-5x
Bronhoskopija	P-5x
GASTROENTEROLOGIJA I ENDOKRINOLOGIJA	
Internistička-gastroenterološka anamneza u prijemnoj ambulanti	I-10x
Internistički-gastroenterološki fizikalni pregled	I-10x
Dijagnostika i terapija gastroenteroloških bolesti	P-10x
Lečenje ulkusne bolesti	R
Hitna stanja u gastroenterologiji	P
Internistička-endokrinološka anamneza u prijemnoj ambulanti	I-10x
Internistički-endokrinološki fizikalni pregled	I-10x
Dijagnostika i terapija endokrinoloških bolesnika	P-10x
Lečenje šećerne bolesti	R
Hitna stanja u endokrinologiji	P
NEFROLOGIJA I HEMATOLOGIJA (5 dana)	
Internistička-nefrološka anamneza u prijemnoj ambulanti	I-10x
Internistički-nefrološki fizikalni pregled	I-10x
Dijagnostika i terapija nefroloških bolesnika	I-10x
Hemodijaliza	P-10x
Hitna stanja u nefrologiji	P
Internistička-hematološka anamneza u prijemnoj ambulanti	I-10x
Internistički-hematološki fizikalni pregled	I-10x
Dijagnostika i terapija hematoloških bolesnika	I-10x
Anemije i njihovo lečenje	R-10x
Hitna stanja u hematologiji	P

4. Ginekologija (15 dana)

Znanja:	Veštine:
R - reprodukuje	I - izvodi
P - posmatra	

Ginekološka anamneza	I-10x
Ginekološki pregled	I-5x
Formiranje ginekološke istorije	I-5x

Dijagnostičke procedure u ginekologiji	I-2x
Ginekološke male hirurške intervencije	I-2x
Ginekološke operacije	P-2x
Preoperativna priprema i postoperativna nega i terapija	R
Inflamatorne promene u maloj karlici	R
Rano otkrivanje malignih oboljenja genitalnih organa	P-5x
Malignomi genitalnih organa	R
Kontracepcija i neposredna postkoitalna kontracepcija	R
Juvenilna ginekologija	R
Hitna stanja u ginekologiji	P-2x
Akušerska anamneza	I-5x
Akušerski pregled	I-5x
Formiranje akušerske istorije	I-5x
Dijagnoza trudnoće	I-5x
Poremećaji u ranoj trudnoći	R
Vođenje normalne trudnoće	R
Priprema trudnice za porođaj	I-5x
Vođenje normalnog porođaja	I-5x
Vođenje patološkog porođaja	P-5x
Puerperijum (babinjare)	R
Krvarenje u ranoj i kasnoj trudnoći	P-2x
Hitna stanja u akušerstvu	P-2x
Akušerski (obstetrički) šok	P-2x

5. Hirurgija (15 dana)

Znanja:		Veštine:
R - reprodukuje	P - posmatra	I - izvodi

Hirurška anamneza	I-10x
Klinički pregled dojke	I-5x
Klinički pregled abdomena	I-10x
Palpacija perifernih arterija i arterija vrata	I-5x
Digitalni pregled rektuma i prostate	I-2x
Hirurške operacije	P-2x
Endotrahealna intubacija i opšta anestezija	P-2x
Protokol preoperativne pripreme	R
Primena osnovnih principa dezinfekcije i sterilizacije	R
Zbrinjavanje urgentnih hirurških stanja	P-2x
Krikotireoidotomija i trahotomija	R, P
Torakocenteza kod hematomotoraksa i pneumotoraksa	P-2x
Hirurška obrada infekcija kože i potkožnog tkiva (drenaža apscesa,	I-3x

incizijaparicijuma), uzimanje brisa rane	
Postavljanje elastičnog zavoja	I-2x
Previjanje rane i uklanjanje konaca	I-10x
Primarna obrada manje i srednje rane	I-5x
Vađenje dostupnih stranih tela	I-2x
Davanje lokalne anestezije	I-2x
Zaustavljanje krvarenja - privremena hemostaza	R (I-2x)
Obrada manjih opekotina	I-2x
Obrada većih opekotina	P-2x
Laboratorijske analize i radiološki pregledi u hirurškoj dijagnostici	R
Protokol dijagnostike i urgentnog tretmana neurohirurških povreda	R
Venepunkcija, davanje infuzija	I-10x
Davanje i.m. injekcija	I-10x
Asistirano disanje ambu balonom i maskom	I-2x
Oksigenoterapija	P-2x
Priprema za transport do druge zdravstvene ustanove	R
Nazogastrična sukcija	I-2x
Klizme	P-2x
Punkcija pluralne šupljine	P-2x
Postavljanje urinarnog katetera	I-2x
Privremena imobilizacija	I-5x

II PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DOKTORE MEDICINE ČIJE OSNOVNE STUDIJE TRAJU PET GODINA

a) Plan pripravničkog staža za doktore medicine:

1. Opšta medicina	75
	dana
– u službi hitne medicinske pomoći u domu zdravlja, odnosno u zavodu za hitnu medicinsku pomoć	15
	dana
2. Zdravstvena zaštita žena	40
	dana
– u porodilištu	10
	dana
3. Zdravstvena zaštita dece	40
	dana
4. Zdravstvena zaštita radnika	15
	dana
5. Interna medicina	35
	dana
6. Opšta hirurgija	35

	dana
7. Neuropsihijatrija	30
	dana
8. Pneumoftizilogija	10
	dana
9. Otorinolaringologija	8 dana
10. Zarazne bolesti	8 dana
11. Oftalmologija	8 dana
	10
12. Fizikalna medicina i rehabilitacija	dana
13. Sudska medicina	8 dana
	25
14. Higijensko epidemiološka zaštita	dana
	10
15. Kožne i venerične bolesti	dana
16. Socijalna medicina	8 dana

b) Program pripravničkog staža za doktore medicine:

U toku pripravničkog staža doktor medicine se obučava u obavljanju:

- zdravstvenog vaspitanja za očuvanje i podizanje opšteg zdravstvenog stanja sa posebnom pažnjom na pojedine dobne grupe, promene vezane za adolescenciju, trudnoću, starost, invalidnost i dr. (ishrana, vodosnabdevanje, razvoj ličnosti, seksualno vaspitanje, stanovanje, odmor i dr), kao i za rad na planiranju porodice;

- sistematskog zdravstvenog nadzora, a naročito odojčadi, dece pred upis u školu i za vreme školovanja, radnika na radnim mestima sa povećanim rizikom po zdravlje, u zaštiti od profesionalnih oboljenja i povreda i dr.;

- specifične zaštite u odnosu na ličnu higijenu, određene faktore rizika po zdravlje ljudi, bolesti i povrede, a naročito kod akutnih i zaraznih oboljenja posebno AIDS-a, masovnih nezaraznih oboljenja (šećerna bolest, rak, kardiovaskularne bolesti, plućna oboljenja i dr.).

U okviru primarne zdravstvene zaštite upoznaje se sa zakonom i programima i drugim aktima donetim na osnovu zakona, upoznaje i ovladava metodama vakcinacije, sadržajima sistematskih pregleda, metodama zdravstveno-vaspitnog rada, rada patronažne službe, hemioprolifakse, samokontrole i dr. i neposredno učestvuje u njihovoj primeni.

Zavisno od oblasti medicine:

- obučava se u ranoj dijagnostici (uključujući metode samokontrole), blagovremenom i efikasnom lečenju najčešćih stanja oboljenja i povreda i zaštiti od nesposobnosti;

- savladava znanjima, tehnikama i metodima kliničkog pregleda, postavljanju početne i konačne dijagnoze, kao i "skrining" metodama; upoznaje indikacije i potrebu korišćenja

konsultativnih specijalističkih i konzilijarnih pregleda, laboratorijskih, rendgen, EKG, ultrazvučnih i dr. pomoćnih dijagnostičkih metoda, kao i indikacije za upućivanje na bolničko lečenje; upoznaje metode i sadržaje kontinuiranog nadzora nad hroničnim bolesnicima; uči da propisuje lekove i sanitetski materijal i pomoćna medicinska sredstva u skladu sa farmakoterapijskom doktrinom kao i da raspoznaje neželjena dejstva lekova, da pripremi i vrši medicinsku obradu bolesnika za upućivanje na ocenu radne sposobnosti;

- učestvuje u kućnom lečenju obolelih i povređenih i u pružanju hitne medicinske pomoći u zdravstvenoj ustanovi, van zdravstvene ustanove i tokom transporta (metode medicinske pomoći kod "kardijal arrest-a", akutnih trovanja, prestanka disanja, toplotnog udara, dehidracije, opekotina, perforacije unutrašnjih organa i dr.);

- upoznaje se sa principima zdravstvene zaštite za slučaj vanrednog stanja i rata, a posebno pružanja hirurške pomoći, medicinske pomoći kod hemijsko-bioloških i jonizujućih oštećenja;

- ovladava tehnikom porođaja i revizije materice;

- upoznaje metode: određivanja krvnih grupa, indikacije i tehniku davanja transfuzije krvi i krvnih komponenti, antišok terapije, asistiranog disanja, oksigenoterapije, zaustavljanja krvarenja, zaštite u visokofobilnim stanjima, lokalne anestezije, vađenje dostupnih stranih tela, sukcije, infuzije, imobilizacije, medicinske mere kod pneumotoraksa, osposobljavanje za odgovarajući transport do druge zdravstvene ustanove, kategorizacije mokraćne bešike, raznih vrsta punkcija i evakuacija, terapijskih klizmi, intubacije i traheotomije, paracenteze, tamponade nosa i dr. Osposobljava se za vršenje ambulantnih hirurških intervencija (obradu rane i dr.);

- obučava se u postavljanju indikacija za rehabilitaciju i praktičnoj primeni određenih metoda rehabilitacije.

U pojedinim granama medicine, odnosno oblastima zdravstvene zaštite, doktor medicine se posebno osposobljava, i to u oblasti:

Higijensko-epidemiološke zaštite: upoznaje se sa osnovnim principima i merama u vezi sa higijenom ishrane, školskom higijenom, higijenom rada, otklanjanjem otpadnih materija, osnovama zaštite od jonizujućeg zračenja, snabdevanjem stanovništva zdravom pijaćom vodom i dr. Učestvuje u sprovođenju anketa o vodnim objektima, domaćinstvima, školama i dr. Ovladava tehnikom uzimanja i slanja na pregled uzoraka vazduha, vode, namirnica i predmeta opšte upotrebe i zakonskim propisima iz ove oblasti; upoznaje se sa merama na sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i epidemija i praktično ih sprovodi; vrši epidemiološka izviđanja i epidemiološke ankete; upoznaje se sa izradom analize i njihovom praktičnom primenom; upoznaje se sa propisima i njihovom praktičnom primenom u sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, o obaveznim imunizacijama, seroprofilaksi, hemioprofilaksi, o kliconošama i dr.

Kožnih i veneričnih bolesti: upoznaje se sa ambulantnim radom i ovladava tehnikom dijagnostike i terapije najčešćih kožnih oboljenja i bolesti koje se prenose polnim putem, učestvuje u primeni dermatološke terapije; upoznaje se sa principima epidemiološkog pristupa bolestima koje se prenose polnim putem.

Socijalne medicine: upoznaje se sa osnovnim principima zdravstvene zaštite, a posebno primarne zdravstvene zaštite, praćenja i proučavanja zdravstvenog stanja stanovništva i izradom odgovarajućih elaborata; upoznaje metode planiranja i programiranja u zdravstvu, saraduje u izradi planova i programa i njihovoj evaluaciji, savladava osnove zdravstvene statistike i praktično ih primenjuje; upoznaje elemente za procenu kvaliteta zdravstvene zaštite i zdravstvenog stanja stanovništva, upoznaje se sa mestom i ulogom zdravstvenog vaspitanja u zdravstvenoj zaštiti i ovladava metodologijom zdravstveno-vaspitanog rada u svakodnevnoj praksi, upoznaje se sa osnovnom koncepcijom organizacije zdravstvene delatnosti, normativima i standardima u radu zdravstvene službe i osnovama ekonomike u zdravstvenoj zaštiti.

Sudske medicine: vrši obdukcije. Uvežbava klasifikaciju i kvalifikaciju mehaničkih, fizičkih i toksičkih povreda. Upoznaje se sa odredbama krivičnog zakona o radu lekara koji neposredno obavlja zdravstvenu delatnost, kao i lekara - sudskog veštaka. Praktično radi na postupcima pri izdavanju lekarskih uverenja.

III PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DOKTORE STOMATOLOGIJE

a) Plan pripravničkog staža za doktore stomatologije:

1. Preventivna i dečja stomatologija	70 dana
2. Ortopedija vilica	30 dana
3. Bolesti zuba	65 dana
4. Paradontologija i oralna medicina	60 dana
5. Stomatološka protetika	70 dana
6. Oralna hirurgija	40 dana
7. Maksilofacijalna hirurgija sa hitnom medicinskom i stomatološkom pomoći	30 dana

b) Program pripravničkog staža za doktore stomatologije:

1. Preventivna i dečja stomatologija: doktor stomatologije se u oblasti dečje stomatologije obučava u obavljanju:

- zdravstvenog vaspitanja za očuvanje i podizanje oralnog zdravlja, sa posebnom pažnjom na pojedine dobne grupe (ishrana, oralna higijena, fluor profilaksa i dr.);

- sistematskog zdravstvenog nadzora u oblasti oboljenja usta i zuba, a naročito odojčadi, male dece, predškolske dece, za vreme školovanja, zaposlenih na radnim mestima sa povećanim rizikom po zdravlje usta i zuba, trudnica i dr.;

- specifične zaštite u odnosu na ličnu higijenu, određene faktore rizika po zdravlje ljudi, a naročito kod akutnih i zaraznih oboljenja, posebno AIDS-a;

- preventivno-terapijskih mera u sprečavanju oboljenja usta i zuba, posebno programa zalivanja fisura.

U okviru dečje stomatologije, upoznaje se sa pregledom, dijagnostikom i planom terapije oboljenja usta i zuba u dece (u vreme mlečne, mešovite i stalne denticije), zaštitom pulpe, materijalima za ispune, vađenjem mlečnih i stalnih zuba u dece, prvom pomoći u oblasti dečje stomatologije, dijagnostikom i terapijom povreda zuba, dijagnostikom i terapijom herpetičnog stomatita, dijagnostikom i terapijom kataralnog gingivita u dece.

U okviru primarne zdravstvene zaštite, upoznaje se sa zakonima i propisima (posebno Zakonom o fluorisanju vode za piće) i podzakonskim aktima, upoznaje se i ovladava metodama sistematskih pregleda i sanacije u oblasti stomatologije, zdravstveno-vaspitnog rada i učestvuje u njihovoj primeni.

Upoznaje posebne programe preventivne stomatološke zaštite i učestvuje u njihovom sprovođenju.

2. Ortopedija vilica: upoznaje se sa etiologijom nepravilnosti orofacijalnog sistema, kliničkom dijagnostikom, rasprostranjenošću malokluzija u nas; posebno se upoznaje sa primenom preventivnih mera u cilju sprečavanja malokluzija u doba trudnoće, kod odojčeta, mlečne i mešovite denticije (sprečavanje štetnih navika, kontrola nicanja zuba, sprečavanje formiranja nepravilnih funkcija, vežbe špatulom za sprečavanje obrnutog preklopa sekutića i dr.), sa primenom interceptivnih mera (brušenja zuba kod prinudnih zagrižaja) i sa terapijom blagih formi malokluzija (miofunkcionalne vežbe i sa i bez pomagala, podveza brade, primena vestibularne ploče i dr.); upoznaje se sa raznim dijagnostičkim i terapijskim metodama u lečenju nepravilnosti stomatognatnog sistema.

3. Bolesti zuba: upoznaje se sa pregledom, dijagnostikom i planom terapije oboljenja zuba; pripremom karijesnih kaviteta za ispune (preparacija kaviteta I i V klase); zaštitom pulpe; punjenjem kaviteta klasičnim i savremenim materijalima; oblikovanjem i poliranjem ispuna; izradom inleja; dijagnostikom oboljenja pulpe i parodontijuma; postupkom kod urgentnih stanja (prva pomoć) iz oblasti bolesti zuba, lečenjem jednostavnih kanalnih sistema; upoznaje se sa mogućnostima savremenih endodontskih tehnika obrade, metoda i materijala opturacije kanala korena.

4. Parodontologija i oralna medicina: upoznaje se sa uzrocima parodontopatija i bolesti usta i rasprostranjenošću ovih oboljenja kod nas; savladava preventivne mere u oblasti parodontopatija (profesionalnu i individualnu negu usta i zuba) dijagnostiku parodontopatije i bolesti usta (kliničku i rendgenološku) i sekundarnu prevenciju parodontalnih oboljenja (uklanjanje kamenca, konkramenata i dr.); upoznaje se sa mogućnostima hirurškog lečenja parodontopatija i manifestacijama sistemskih oboljenja u usnoj duplji, biološkim i biohemijskim testovima u dijagnostici oboljenja mekih tkiva usta.

5. Stomatološka protetika:

a) fiksna protetika (35 dana): upoznaje se sa dijagnostikom i planiranjem fiksnih zubnih nadoknada u punom i prekinutom zubnom nizu; pripremnim postupcima preprotetskog zbrinjavanja; kliničkim postupcima izrade različitih fiksnih zubnih nadoknada (brušenjem zuba nosača za fiksne zubne nadoknade, uzimanjem otisaka savremenim otisnim materijalima, registracijom visine zagrižaja, zaštitom brušenih zuba, cementiranjem fiksnih zubnih nadoknada); različitim metodama zbrinjavanja depulpiranih zuba;

uklanjanjem dotrajalih fiksnih zubnih nadoknada; pripremom retencionih zuba za prihvatanje elemenata parcijalne proteze i planiranjem namenskih fiksnih nadoknada;

b) mobilna protetika (35 dana): upoznaje se sa planiranjem u preprotetskom pripremom bezubih pacijenata za izradu totalne proteze; kliničkim postupcima u izradi totalne proteze primenom različitih metoda uzimanja otisaka; kontrolnim pregledima (okluzija, promene na mekim tkivima, higijenski aspekti); reparaturom totalne proteze; različitim metodama podlaganja totalne proteze; planiranjem i pripremom krezubih pacijenata za izradu različitih oblika parcijalnih proteza; izborom veznih elemenata parcijalne proteze i izradom kompleksnih parcijalnih proteza; kontrolnim pregledima pacijenata sa parcijalnim protezama (higijenski aspekti, uticaj na meka tkiva, zube i nosače i dr.); reparaturom i podlaganjem parcijalnih proteza; laboratorijskim postupcima izrade metalnog skeleta parcijalnih proteza; izradom imedijatnih proteza.

6. Oralna hirurgija: dijagnostika oboljenja zuba i usta koja zahtevaju oralnohirurške intervencije; postavljanje indikacije i kontraindikacije za vađenje izniklih i neizniklih zuba; postavljanje indikacije za hirurško lečenje periapikalnih lezija; upoznavanje sa ortodonsko-hirurškom terapijom impaktiranih zuba; terapija dentogenih infekcija; priprema lokalne anestezije; vađenje zuba; vađenje zuba kod pacijenata rizika; zaustavljanje krvavljenja; lečenje komplikacija vađenja zuba; principi sterilizacije.

7. Maksilofacijalna hirurgija sa hitnom medicinskom i stomatološkom pomoći: upoznaje se sa urgentnim stanjima u medicini i stomatologiji i obučava se u pružanju prve pomoći, posebno kod povreda maksilofacijalne regije (omogućavanje prohodnosti disajnih puteva, zaustavljanje krvarenja, zbrinjavanje povreda mekih tkiva, privremena imobilizacija, konzervativno lečenje preloma kostiju lica i vilica i povreda zuba); lečenjem ambulantnih i hospitalizovanih pacijenata sa infekcijama lica, vilica i vrata; lečenjem benignih i malignih tumora maksilofacijalne regije, sa posebnim osvrtom na ranu dijagnostiku u obimu potrebnom za trijažu; planiranjem i preoperativnim i postoperativnim tretmanom pacijenata sa deformitetima maksilofacijalne regije.

IV PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DIPLOMIRANE FARMACEUTE

a) Plan pripravničkog staža za diplomirane farmaceute:

1. Farmaceutska tehnologija i farmakologija - 8 meseci i 20 dana;
2. Kontrola lekova - 3 meseca;
3. Socijalna farmacija - 10 dana.

b) Program pripravničkog staža za diplomirane farmaceute:

1. Farmaceutska tehnologija i farmakologija:

Stož u apoteci - 6 meseci i 20 dana.

Pripravnik se upoznaje sa gotovim lekovima (farmaceutski oblik, jačina, pakovanje, terapijska primena), magistralnim i galenskim lekovima i njihovom izradom, procesima izdavanja lekova na recept i prodaje tradicionalnih, homeopatskih i lekova čiji je režim izdavanja bez recepta, snabdevanjem lekovima i medicinskim sredstvima i vođenjem odgovarajuće dokumentacije i evidencije, pristupom sprovođenju preventivnih mera za očuvanje i zaštitu zdravlja stanovništva, praćenjem savremenih stručnih i naučnih dostignuća u oblasti farmakoterapije i izrade magistralnih i galenskih lekova, informisanjem građana i medicinskih radnika o lekovima i određenim vrstama medicinskih sredstava i pružanjem saveta pacijentima o njihovoj pravilnoj upotrebi, praćenjem neželjenih reakcija na lekove i medicinska sredstva, i drugim poslovima farmaceutske zdravstvene delatnosti.

Stož u bolničkoj apoteci - 2 meseca.

Pripravnik se upoznaje sa poslovima farmaceutske zdravstvene delatnosti koji se sprovode na sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite: izradom, rukovanjem i izdavanjem lekovitih preparata, kao što su injekcije, intravenske infuzije, koncentracije i praškovi za injekcije i intravenske infuzije, rastvori za hemodijalizu, peritonealnu dijalizu i irigaciju, preparati za oči, i drugi sterilni, kao i nesterilni lekoviti preparati i medicinska sredstva.

2. Kontrola lekova:

U laboratoriji za kontrolu lekova pripravnik se upoznaje sa dobrom kontrolnom laboratorijskom praksom kojom se vrši kontrola kvaliteta lekova i medicinskih sredstava, u skladu sa evropskom, nacionalnom farmakopejom ili drugim priznatim farmakopejama ili proverenim metodama analize, odnosno magistralnim formulama. Praktično radi na ispitivanju stepena čistoće i kvalitativno-kvantitativnoj analizi gotovih, magistralnih i galenskih lekova i medicinskih sredstava: određuje fizičke konstante, izvodi tankoslojnu gromatografiju i karakteristične reakcije lekovitih supstanci sa reagensima; određuje sadržaj lekovite supstance kao i potencijalnih nečistoća u farmaceutskim oblicima primenom odgovarajućih tehnika instrumentalne analize.

3. Socijalna farmacija:

Pripravnik se upoznaje sa sistemom i načelima zdravstvene zaštite i organizacijom zdravstvene službe, sa ljudskim pravima i vrednostima u zdravstvenoj zaštiti i pravima i dužnostima pacijenta, metodama planiranja razvoja zdravstvene zaštite, planom mreže zdravstvenih ustanova, posebno apoteka, učestvuje u izradi planova i programa aktivnosti vezanih za sprovođenje farmaceutske zdravstvene delatnosti, njihovom praćenju, analizi i evidenciji.

Pripravnik se upoznaje sa osnovama zdravstvene statistike i osnovama farmakoekonomije, u cilju racionalizacije troškova sprovođenja utvrđenih terapijskih protokola.

V PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA DIPLOMIRANE FARMACEUTE - MEDICINSKE BIOHEMIČARE

a) Plan pripravničkog staža za diplomirane farmaceute - medicinske biohemičare:

1. Medicinska biohemija - 7 meseci i 2 nedelje;
2. Laboratorijska hematologija i hemostaza - 2 meseca;
3. Sanitarna hemija - 5 nedelja;
4. Toksikološka hemija - 5 nedelja;
5. Pravna regulativa u oblasti medicinske biohemije, toksikološke hemije i sanitarne hemije - u toku trajanja pripravničkog staža.

Pripravnički staž diplomirani farmaceut - medicinski biohemičar obavlja u biohemijskoj, toksikološkoj laboratoriji i laboratoriji sanitarne hemije.

b) Program pripravničkog staža za diplomirane farmaceute - medicinske biohemičare:

U toku pripravničkog staža pripravnik treba da primeni znanja i savlada veštine koje je stekao u toku studiranja. Nezavisno od tipa zdravstvene ustanove u kojoj obavlja staž (dom zdravlja, bolnica, klinički centar, privatna laboratorija) diplomirani farmaceut - medicinski biohemičar mora obavezno savladati program pripravničkog staža kroz praktičan rad i upoznavanje sa poslovima koje se sprovode na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene delatnosti. Tokom obavljanja pripravničkog staža u biohemijskoj, toksikološkoj i sanitarnoj laboratoriji pripravnik se upozna sa:

– organizacijom rada i osobljem laboratorije, podelom poslova i odgovornosti, rasporedom prostorija u laboratoriji, opremom, vrstama analiza koje laboratorija izvodi, izdavanjem rezultata i vođenjem laboratorijske dokumentacije, stručnom literaturom u laboratoriji, procedurama i uputstvima za rad u laboratoriji, pravilima ponašanja (u međusobnim komunikacijama zaposlenih, sa pacijentima i drugim zdravstvenim radnicima i saradnicima), merama zaštite na radu.

1. Medicinska biohemija

1) biološki materijal: vrste i načini uzimanja biološkog materijala, prijem i trijaža biološkog materijala, primena standardizovanih postupaka u uzorkovanju, rukovanju i čuvanju biološkog materijala;

2) pravljenje rastvora: priprema hemikalija i posuđa, merenje supstanci, izrada rastvora poštujući zahteve za izradu rastvora, adekvatno čuvanje rastvora;

3) upoznavanje sa automatizacijom u medicinsko-biohemijskim laboratorijama:

a) Biohemijski i hematološki analizator: upoznavanje sa principom rada aparata i samostalan rad na aparatu uz nadzor mentora i korišćenje stručne literature;

b) Koagulometar, imunochemijski analizator, aparat za očitavanje test-traka za urin, plameni fotometar, analizator za određivanje tumorskih markera i hormona sa različitim

tehnološkim principom merenja (luminometrija, hemiluminiscencija, itd.) - zavisno od opremljenosti laboratorije: upoznavanje sa principom rada aparata i analizama koje se rade u laboratoriji;

4) upoznavanje sa uzrocima varijabilnosti rezultata laboratorijskih analiza:

a) preanalitički faktori: uticaj načina uzimanja uzoraka krvi, hemoliza, greške u obeležavanju uzoraka, promene u uzorku nakon vađenja krvi, ishrana, stres, položaj tela, fizički napor, cirkadijalni ritam, trudnoća, farmakološki aktivne supstance i lekovi i dr;

b) analitički faktori: uticaj lekova, antikoagulanasa i drugih biohemijskih parametara (hemoglobin, bilirubin, lipodi, imunoglobulini) na analitički postupak određivanja biohemijskih parametara;

v) postanalitički faktori: ispisivanje i izdavanje rezultata, interpretacija i validacija rezultata, vođenje laboratorijske dokumentacije.

5) izvođenje opštih, klinički-relevantnih analiza: pre izvođenja analize pripravnik se upozna sa: metodom određivanja, biološkim materijalom iz koga se vrši određivanje, načinom uzorkovanja, faktorima koji utiču na izbor metode određivanja, referentnim intervalima i kliničkom primenom, interpretacijom rezultata, ograničenjima metode, drugim metodama za određivanje datog parametra, literaturom.

Supstrati i metaboliti, lipidi, elektroliti, elementi u tragu, proteini: glukoza, ureja, kreatinin, mokraćna kiselina, bilirubin (ukupan i direktan), holesterol, HDL-holesterol, LDL-holesterol (računski), trigliceridi, gvožđe, TIBC, kalcijum, fosfat, natrijum, kalijum, hloridi, ukupni proteini, albumin, C-reaktivni protein.

Enzimi: aspartat-aminotransferaza, alanin-aminotransferaza, alkalna fosfataza, α - amilaza, laktat-dehidrogenaza, kreatin-kinaza, lipaza, γ - glutamiltransferaza.

Test opterećenja: glukozom, klirens kreatinina.

6) pregled urina: izgled, boja, pH, relativna gustina, hemijski pregled test trakama i hemijskim metodama za pojedina konstituente urina, konfirmatorni testovi, mikroskopski pregled sedimenta urina, interpretacija rezultata pregleda urina (proteinurija, mikrohematurija, leukociturija i dr.);

7) pregled fecesa: okultno krvarenje;

8) upoznavanje sa principima osiguranja kvaliteta rada i racionalne laboratorijske dijagnostike: unutrašnja i spoljašnja kontrola kvaliteta rada u laboratoriji, utvrđivanje greške primenom kontrolnih karti i kontrolnih pravila, uticaj greške na rezultat laboratorijskog određivanja i kliničku odluku, upoznavanje sa značajem merne nesigurnosti, učešće u konsultacijama sa ostalim zdravstvenim radnicima u cilju racionalne i ekonomične laboratorijske dijagnostike i izbora relevantnih analiza i protokola u dijagnostici, lečenju i praćenju pacijenata.

2. Laboratorijska hematologija i hemostaza

Određivanje kompletne krvne slike na hematološkom brojaču (eritrociti, hematokrit, eritrocitni indeksi, leukociti, leukocitarna formula, trombociti), interpretacija rezultata krvne slike dobijene na hematološkom brojaču, izrada krvnog razmaza i mikroskopsko određivanje leukocitarne formule, mikroskopsko određivanje leukocita i trombocita, određivanje retikulocita, sedimentacija eritrocita, određivanje fibrinogena, određivanje protrombinskog vremena i aktiviranog parcijalnog tromboplastinskog vremena, kontrola antikogulantne terapije.

Zavisno od nivoa zdravstvene delatnosti kojoj laboratorija pripada pripravnik može učestvovati u izvođenju drugih specijalizovanih analiza iz oblasti biohemije i hematologije.

3. Sanitarna hemija

- 1) uzorci i uzimanje uzoraka: pravilan izbor homogenog uzorka, pravilno uzimanje uzorka, faktori koji utiču na stabilnost uzorka;
- 2) dokumentacija u sanitarnoj laboratoriji: zahtev za analizu, interpretacija rezultata, pisanje i izdavanje mišljenja;
- 3) osiguranje kvaliteta rada u sanitarnoj laboratoriji: upoznavanje sa osnovnim principima unutrašnje i spoljašnje kontrole kvaliteta rada u laboratoriji sanitarne hemije;
- 4) izrada rastvora: specifičnosti pranja i pripreme posuđa, merenje hemikalija i izrada rastvora, adekvatno obeležavanje i čuvanje rastvora;
- 5) ispitivanja kvaliteta i zdravstvene ispravnosti namirnica, pićnih voda i predmeta opšte upotrebe: osnovne metode analize namirnica, pićnih voda i predmeta opšte upotrebe, koje obuhvataju gravimetrijske, volumetrijske, polarimetrijske, spektrofotometrijske, kolorimetrijske i hromatografske tehnike, procena kvaliteta i zdravstvene ispravnosti namirnica na osnovu određivanja nutrimenata (proteina, lipida, ugljenih hidrata, mineralnih materija, vitamina), vode, aditiva i kontaminanata, određivanje fizičkih i hemijskih parametara u vodi za piće i predmetima opšte upotrebe, izračunavanje energetske vrednosti namirnica i dijetetskih proizvoda, procena prilagođenosti sastava dijetetskih proizvoda specifičnim nutritivnim potrebama, kritičko tumačenje informacije na deklaracijama.

4. Toksikološka hemija

- 1) uzorci i uzimanje uzoraka: pravilan izbor i uzimanje uzoraka, faktori koji utiču na stabilnost uzorka;
- 2) dokumentacija u toksikološkoj laboratoriji: toksikološki zahtev i nalaz, interpretacija rezultata;
- 3) osiguranje kvaliteta rada u toksikološkoj laboratoriji: upoznavanje sa osnovnim principima unutrašnje i spoljašnje kontrole kvaliteta rada u toksikološkoj laboratoriji;

4) izrada rastvora: specifičnosti pranja i pripreme posuđa, merenje hemikalija i izrada rastvora, adekvatno obeležavanje i čuvanje rastvora;

5) toksikološka ispitivanja: zavisno od tipa laboratorije u kojoj pripravnik obavlja staž izvodi se program a) ili b);

a) kliničko-toksikološka ispitivanja: biološki materijal - skrining procedure, krining lekova i njihovih metabolita u telesnim tečnostima, određivanje sadržaja etil alkohola u krvi, identifikacija opojnih droga u urinu, biomarkeri ekspozicije i efekta pri trovanju metalima i organskim rastvaračima, osnovni elementi procene rizika na zdravlje ljudi;

b) ekotoksikološka ispitivanja: uzorkovanje vazduha, vode i zemljišta, određivanje sadržaja najznačajnijih aerozagađivača (SO₂, NO_x, čestica prašine, aerosedimet) određivanje sadržaja toksičnih metala i fenola u vodama, osnovni elementi ekološke procene rizika.

5. Pravna regulativa u oblasti medicinske biohemije, toksikološke hemije i sanitarne hemije

Opšti zakoni iz oblasti zdravstva, kao i upoznavanje sa zakonskom regulativom koja se odnosi na kvalitet i zdravstvenu ispravnost namirnica, vode za piće i predmeta opšte upotrebe, aditiva, otrove i opojne droge.

VI PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA ZDRAVSTVENE RADNIKE SA VIŠOM ŠKOLSKOM SPREMOM

1. Plan i program pripravničkog staža za višu medicinsku sestru - tehničara:

- rad u pripremnoj zdravstvenoj zaštiti - 2 meseca;

- rad u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi - 4 meseca.

Osposobljava se za samostalan rad na zdravstvenoj nezi obolelih i povređenih, sprovođenju zdravstvenog vaspitanja, rukovanju određenim medicinskim aparatima, vođenju medicinske dokumentacije i evidencije; izvođenju dijagnostičkih, terapijskih rehabilitacionih mera; edukaciji zdravstvenih radnika, sprovođenju određenih programa zdravstvene zaštite; rukovođenju rada medicinskih sestara u određenoj službi, odeljenju uključujući planiranje njihovog rada, raspoređivanje, koordinaciju, stručno-metodološko usmeravanje i evaluaciju.

Osposobljava se za rad u vanrednim stanjima na kontroli i pružanju pomoći u održavanju vitalnih funkcija, za učešće u trijaži obolelih i povređenih.

Trebuje, čuva, distribuira i kontroliše upotrebu lekova i sanitetskog materijala; organizuje i kontroliše rad na održavanju higijene i sprečavanju intrahospitalnih infekcija.

2. Plan i program pripravničkog staža za višeg radiološkog tehničara:

- radiološka dijagnostika - 4 meseca;
- radioterapija - 1 mesec;
- nuklearna medicina - 1 mesec.

Radiološka dijagnostika - osposobljava se za rad na rentgen aparatima u: a) opštoj radiologiji po sistemima, b) specijalnoj radiologiji - kontrastni pregledi, v) za interventne radiološke metode, g) kompjuterizovanoj tomografiji, d) ultrazvučnoj dijagnostici i magnetnoj rezonanci.

Radioterapija - rukovanje visokovoltaznim aparatima i drugim uređajima za sprovođenje zračne terapije.

Nuklearna medicina - primena radioaktivnih izotopa u medicinskoj dijagnostici, rukovanje uređajima i aparaturom koja se koristi u nuklearnoj medicini.

3. Plan i program pripravničkog staža za višeg dijetetičara - nutricionista:

- ishrana zdravih ljudi - 3 meseca;
- ishrana bolesnika - 3 meseca.

Osposobljava se za samostalan rad na realizaciji normativa, izradi receptura, jelovnika i asortimana jela, vrši kontrolu pravilne obrade i pripremanja namirnica, organizuje prenos i čuvanje hrane u samom objektu i van njega, vodi brigu o održavanju higijene zaposlenog radnika, opreme i uređaja; - osposobljava se za uzimanje dijetalne anamneze, upoznaje i sprovodi zdravstveno-nutricioni vaspitni rad i vodi nutricionu dokumentaciju i drugih sredstava za vođenje evidencije u oblasti zdravstvene i nutricionarne zaštite i sastavljanju propisanih izveštaja.

4. Plan i program pripravničkog staža za višeg sanitarno-ekološkog tehničara:

- služba medicine rada u domu zdravlja, zavodu za zdravstvenu zaštitu radnika, odnosno institutu za medicinu rada - 1 mesec,
- služba za higijenu i medicinsku ekologiju - 1 mesec,
- služba za unapređenje ishrane - 1 mesec,
- služba za epidemiologiju - 1 mesec,
- služba zdravstvene statistike i informatike - 15 dana,
- laboratorije - 15 dana,
- radna organizacija (služba zaštite na radu) - 1 mesec.

Uključuje se i osamostaljuje za rad na saniranju i unapređenju radne i životne sredine (ispitivanja aerozagađenja, mikroklima, buke, zračenja); sagledavanju sanitarno-higijenskog stanja objekata, hrane, namirnica, briseva i drugog materijala za laboratorijske analize i po potrebi vrši osnovne analize i izrađuje izveštaje. Obavlja dezinfekciju vodovodnih instalacija, kontrolu uspeha dezinfekcije; vrši prethodno i periodično ispitivanje sanitarno-higijenskih uslova u radnoj sredini.

5. Plan i program pripravničkog staža za višeg fizioterapeuta i višeg radnog terapeuta:

- služba fizikalne medicine i rehabilitacije - 6 meseci.

Viši fizioterapeut osamostaljuje se: u obavljanju i oceni radne sposobnosti pacijenata, osamostaljuje se u obavljanju fizioterapeutskih mera, kontroli stanja pacijenata i programa fizikalne terapije, obavlja patronažni rad, vodi stručnu dokumentaciju, kao i sve administrativne poslove vezane za svoj domen rada.

Viši radni terapeut osamostaljuje se: u obavljanju terapeutske funkcionalne procene stanja pacijenta, realizaciji terapeutskih programa - plana lečenja u zdravstvenoj ustanovi i u kući, kontroli stanja pacijenta - vrši korekciju i dopunu plana, izradu pomagala, ocenu radne sposobnosti i profesionalnu procenu i pripremu, profesionalno usmeravanje i osposobljavanje, edukaciju pacijenata u vezi sa bolešću u domenu radne terapije, vođenje terapeutske dokumentacije i evidencije, kao i edukacija porodice - roditelja ako je dete u pitanju.

6. Plan i program pripravničkog staža za višeg zubnog tehničara:

- laboratorijska izrada mobilnih nadoknada - 1 mesec,

- laboratorijska izrada skeletiranih nadoknada - 1 mesec,

- laboratorijska izrada metalokeramičkih nadoknada - 1,5 mesec,

- laboratorijska izrada fiksnih nadoknada - 1,5 mesec,

- laboratorijska izrada maksilofascijalnih proteza - 15 dana,

- ortopedija vilica i dečja protetika - 15 dana.

Osposobljava se i za samostalno obavljanje specijalizovanih poslova u izradi metalokeramičkih i drugih fiksnih nadoknada i upoznavanje sa izradom maksilofascijalnih proteza i splintova i svih vrsta ortodontskih aparata.

VII PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA ZDRAVSTVENE RADNIKE SA SREDNJOM ŠKOLSKOM SPREMOM

1. Plan i program pripravničkog staža za medicinsku sestru - tehničara (opšti smer), pedijatrijsku sestru, ginekološko-akušersku sestru i medicinsku sestru vaspitača:

- u domu zdravlja - 3 meseca;

- u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi - 3 meseca.

1) Za medicinsku sestru tehničara (opšti smer) i pedijatrijsku sestru:

Osposobljavanje kroz praktičan rad za samostalno obavljanje opštih i specijalizovanih poslova zdravstvene nege; usmeravanje na savlađivanje metoda i postupaka u cilju pružanja zdravstvene zaštite u domenu primarne, sekundarne ili tercijarne prevencije; primenu metode asepse i antiseptike i rad u aseptičnim uslovima, a posebno na sprečavanju intrahospitalnih infekcija i AIDS-a; upoznavanje osnovnih principa i ciljeva zdravstveno-vaspitačkog rada i učestvovanje u sprovođenju zdravstveno vaspitanja kao integralnog rada u svakodnevnoj praksi; upoznavanje sa primenom principa ishrane zdravih i bolesnih ljudi; praktičan rad na vođenju osnovne medicinske dokumentacije i evidencije.

2) Za ginekološko-akušersku sestru:

Priprema potreban materijal, pribor i instrumente za rad; priprema bolesnice za pregled i ginekološke intervencije; obučava se u kontroli vitalnih funkcija, sprovođenju terapije i uzimanju materijala za analize; priprema bolesnica za operaciju i sprovodi negu operisanih bolesnica; vodi medicinsku dokumentaciju; vrši prijem i trijažu trudnica; prati stanja trudnice u sva četiri porođajna doba; sprovodi zdravstveno-vaspitački rad sa trudnicom i babinjarom; nega i kontrola trudnice kod patoloških trudnoća; sprovođenje svih higijensko-epidemioloških mera i sprečavanje intrahospitalnih infekcija.

3) Za medicinsku sestru - vaspitača:

Osposobljava se za prijem i trijažu dece u ustanovama za dnevni boravak i specijalizovanim ustanovama; održava ličnu higijenu dece; sprovodi ishranu deteta, kontrolu vitalnih funkcija dece, rasta i razvoja; sprovodi terapiju (pareteralnu i preroralnu); radi na adaptaciji novoprimitog deteta; priprema decu za uzimanje obroka i spavanje, organizuje i sprovodi slobodne i usmerene aktivnosti dece; radi na formiranju radnih, socijalnih, higijenskih i kulturnih navika; primenjuje vaspitne postupke u cilju što uspešnijeg emocionalnog kontakta (sestra - zamena roditelja); sarađuje sa roditeljima, vodi zdravstvenu i pedagošku dokumentaciju.

2. Plan i program pripravničkog staža za sanitarno-ekološkog tehničara;

- u zavodu za javno zdravlje - 6 meseci;

Prati stanje u odnosu na kretanje zaraznih bolesti, snabdevanjem vodom i dispozicije otpadnih materijala i druge faktore okoline koji utiču na ljudsko zdravlje, na području na kome deluje zdravstvena ustanova; vrši nadzor nad licima zaposlenim u prometu namirnica i nad drugim licima koja podležu zdravstvenom nadzoru; izdaje i vodi evidenciju sanitarnih knjižica; vodi evidenciju kliconoša; uzima uzorke za hemijska i mikrobiološka ispitivanja i vodi potrebnu evidenciju; vrši nadzor nad javnim i individualnim vodnim objektima kao i objektima za dispoziciju otpadnih materija; učestvuje u ispitivanju životne i radne sredine (zagađenost vazduha, buka, prašina); radi na poslovima disenfekcije, dezinfekcije i deratizacije.

3. Plan i program pripravničkog staža za fizioterapeutskog tehničara:

- služba fizikalne medicine i rehabilitacije - 6 meseci;

Osposobljavanje kroz praktičan rad za samostalno obavljanje poslova i zadataka svoje struke u cilju pružanja zdravstvene zaštite i sprovođenje terapijskih procedura u oblasti: fototerapije, termoterapije, hidroterapije, krioterapije, mehanoterapije, elektroterapije, sonoterapije; vođenje odgovarajuće medicinske dokumentacije.

4. Plan i program pripravničkog staža za laboratorijskog tehničara:

- kliničko-biohemijska laboratorija - 2 meseca;
- hematologija - 2 meseca;
- u mikrobiološkoj laboratoriji - 2 meseca;

Uzimanje i prijem biološkog materijala od pacijenata, obeležavanje, priprema za rad biološkog materijala; samostalno izvođenje poverenih analiza; upoznavanje sa osnovnim principima rada aparata na kojima izvodi analize.

5. Plan i program pripravničkog staža za farmaceutskog tehničara:

- apoteka - 3 meseca;
- bolnička apoteka - 1 mesec;
- galenska laboratorija - 2 meseca.

Osposobljavanje za praktičan rad na izradi svih galenskih pripravaka koji služe kao baza za dalju izradu raznih farmaceutskih oblika; priprema svih farmaceutskih oblika lekova za prodaju bez recepata; obavljanje destilacija i redestilacije vode; vrši sterilizaciju određenih magistralnih pripravaka i galenskih lekova; izdavanje lekova bez recepata, zavojnog materijala, dijetetskih preparata, sredstava za ličnu higijenu i kozmetičke preparate za potrebe domova zdravlja i dr.

6. Plan i program pripravničkog staža za stomatološku sestru - tehničara:

- preventivna i dečja stomatologija - 2 meseca;
- bolesti zuba - 1 mesec
- paradontologija i bolesti usta - 1 mesec;
- oralna hirurgija - 1 mesec;
- stomatološka protetika - 1 mesec.

Prijem pacijenata i priprema za stomatološke intervencije; priprema radnog mesta za dijagnostičke procedure, konzervativnu i hiruršku terapiju na odeljenjima predviđenim planom pripravničkog staža; priprema instrumenata, pribora, medikamenata i materijala za stomatološke intervencije na odeljenjima predviđenim planom pripravničkog staža i asistiranje stomatologu za vreme izvođenja intervencija; raspoređivanje radnog mesta posle stomatoloških intervencija; dezinfekcija i sterilizacija instrumenata i materijala; čišćenje i dezinfekcija pribora i aparata; kontrola sterilizacije; trebovanje i čuvanje instrumenata, materijala, medikamenata i potrebnog pribora i staranje o njihovom pravilnom utrošku; vođenje i čuvanje stomatološke dokumentacije; sprovođenje preventivnih mera i zdravstveno-vaspitni rad.

7. Plan i program pripravničkog staža za zubnog tehničara:

- fiksna protetika - 2,5 meseca;
- mobilna protetika - 2,5 meseca;
- ortodonski aparati - 1 mesec.

Izrada svih faza rada kod jednodelnih livenih i fasetiranih krunica, delimičnih krunica, inleja, nadgradnji, namenskih krunica svih vrsta mostova koji su programom predviđeni za četvrti stepen; izrada svih faza rada totalnih i parcijalnih proteza (kako klasičnih tako i skeletiranih proteza i retencionih elemenata) od anatomskog otiska do definitivne obrade i poliranja kao i izrada svih vrsta reparatura parcijalnih i totalnih proteza; izrada ortodonskih aparata od sokliranja modela (izrada različitih ortodonskih kukica i opruga) do definitivne izrade sa ugradnjom elemenata.

VIII PLAN I PROGRAM PRIPRAVNIČKOG STAŽA ZA ZDRAVSTVENE SARADNIKE SA VISOKOM, VIŠOM I SREDNJOM ŠKOLSKOM SPREMOM

U zavisnosti od vrste i stepena školske spreme pripravnik se osposobljava za samostalno obavljanje određenih poslova zdravstvene zaštite.

Obrazac 1 PRIPRAVNIČKA KNJIŽICA ZA ZDRAVSTVENE RADNIKE I ZDRAVSTVENE SARADNIKE

Prezime pripravnika		<input type="text"/>
(Očevo ime) i ime		<input type="text"/>
Datum rođenja	<input type="text"/>	mesto <input type="text"/>

Diplomirao-la dana	<input type="text"/>
Naziv škole, odnosno fakulteta	<input type="text"/>
Broj i datum izdate diplome	<input type="text"/>
Naziv i mesto zdravstvene ustanove/ odnosno privatne prakse	<input type="text"/>
(M.P.)	
(Potpis direktora/ potpis osnivača)	

Staż započeo-la dana	<input type="text"/>	godine u	<input type="text"/>
(naziv i mesto zdravstvene ustanove/odnosno privatne prakse)			
(M.P.)			
(Potpis direktora/ potpis osnivača)			
Staż završio-la dana	<input type="text"/>	godine u	<input type="text"/>
(naziv i mesto zdravstvene ustanove/odnosno privatne prakse)			
(Potpis direktora/ potpis osnivača)			

Naziv i mesto zdravstvene ustanove/odnosno privatne prakse			
<input type="text"/>			
<input type="text"/>			
Naziv organizacione jedinice			
<input type="text"/>			
Trajanje praktičnog rada od	<input type="text"/>	do	<input type="text"/>
godine			

Opis poslova:	
Opisna ocena rada:	
(M.P.)	
(potpis direktora/ potpis osnivača)	
(Potpis i faksimil ovl. zdr. radnika - saradnika)	

Obrazac 2 ZAPISNIK O POLAGANJU STRUČNOG ISPITA

I	
Pred ispitnom komisijom obrazovanom rešenjem ministra zdravlja broj _____ od _____ godine polagao je stručni ispit	
_____ (ime i prezime)	
zdravstveni radnik u radnom odnosu	

(Navesti organ koji je kandidatu odobrio polaganje ispita)	
Broj _____ od _____ godine.	
Kandidat je završio	

(Navesti stručnu spremu)	
dana	_____ godine i pripravnički staž za _____
Dana _____ godine.	
II	
Stručni ispit je polagao dana _____	
Ispit je započeo u _____ časova.	
Postavljena su sledeća pitanja, i to:	
STRUČNI DEO	

Pitanja:	
OPŠTI DEO	
Pitanja:	
Ispit je završen u _____ časova.	
III	
Zabeleška o odustajanju od stručnog ispita	
IV	
Kandidat JE-NIJE položio stručni ispit.	
Predsednik komisije,	Članovi komisije

**Obrazac 3
UVERENJE**

**o položenom stručnom ispitu zdravstvenom radniku, odnosno
zdravstvenom saradniku sa visokom stručnom spremom koji
je položio stručni ispit**

REPUBLIKA SRBIJA MINISTARSTVO ZDRAVLJA Broj: _____ datum: _____
--

Beograd	
Ministar zdravlja izdaje	
UVERENJE	
zdravstveni radnik - saradnik sa visokom str. spremom	
polagao je _____ godine stručni ispit za	
pred ispitnom komisijom Ministarstva zdravlja.	
Prema oceni ispitne komisije _____ položio-la je stručni ispit.	
Predsednik ispitne komisije,	Ministar,

Obrazac 4
UVERENJE
o položenom stručnom ispitu zdravstvenom radniku, odnosno
zdravstvenom saradniku sa višom i srednjom stručnom
spremom koji je položio stručni ispit

REPUBLIKA SRBIJA MINISTARSTVO ZDRAVLJA Broj: _____ datum: _____ Beograd Ministar zdravlja izdaje <p style="text-align: center;">UVERENJE</p>
--

zdravstveni radnik - saradnik sa višom i srednjom stručnom spremom

polagao je _____ godine stručni ispit za

pred ispitnom komisijom Ministarstva zdravlja.

Prema oceni ispitne komisije _____ položio-la je stručni ispit.

Predsednik ispitne komisije,

MINISTAR